

WANDELEN IN KERKRADE

2

Langs Kunst en Kruisbeeld
Stadsdeel Terwinselen

WANDELING LANGS KUNST EN KRUISBEELD

Terwinselen

5 km

WETENSWAARDIGHEDEN

Startpunt:

Parkeerplaats Oude Tunnelweg-Piusstraat (Piusplein)

Hier kunt u uw auto parkeren

Duur: 1,5 - 2 uur

Ook geschikt voor mensen die moeilijk ter been zijn

Ook geschikt voor kinderwagens en rollators

Stevig schoeisel aanbevolen

De wandeling is in alle seizoenen te lopen

COLOFON

Foto's: Wil Slangen en Wim Robroek

Route: Bewonersplatform Kerkrade-West

Werkgroep Ontwikkeling Toerisme & Recreatie:

Wil Slangen, Ton Brouwers, Jo Handels, Marianne Plag,

Tiny Robroek, Jack Schreurs, Mathieu Deckers,

Derk Wagendorp, Huub Herveille en Jan Pelzer

Layout: Magda Ayhan

Ondersteuning: Gemeente Kerkrade

Start en eindpunt:
Parkeerplaats Oude Tunnel-
weg-Piusstraat. (Piusplein)

- Wij steken de Schaesbergerstraat over en gaan naar rechts. Direct links voor de Maarstraat zien wij:

1. Wegkruis Hoek Schaesbergerstraat-Maarstraat.

1. Wegkruis Hoek Schaesbergerstraat-Maarstraat

Het betreft een zeer zeldzaam gietijzeren kruis uit België, gemaakt door de firma Nestor Martin in Hoei. Het heeft gedurende de periode van 1908 tot 1987 gediend als grafkruis op een van de graven van de overgrootouders van Chris Theunissen, kunstsmid uit Terwinselen. Het door baldadigheid vernielde kruis werd door hem gerestaureerd en uiteindelijk als wegekruis geplaatst op de huidige locatie.

2. Wegkruis hoek Heistraat-Rukkerweg

Dit kruis met een vliegerdak stamt uit 1931 en is gemaakt door Nic Duprez (Oud mijnwerker en kunstenaar). Oorspronkelijk stond het kruis aan de overkant naast het toenmalige café en limonadefabriek van de familie Wouters. In de jaren 60 werd het kruis door de gemeente Heerlen naar de overkant verplaatst in verband met de aanleg van een fietspad. Als gevolg van de gemeentelijke herindelings in 1982 kwam het kruis op Kerkrads grondgebied te staan.

- Wij steken de Maarstraat over en vervolgen de Schaesbergerstraat langs het “Vredeshofje” (dit is ‘n typisch voorbeeld van ‘n mijnwerkerskolonie uit de eerste helft van de 20ste eeuw.) naar hoek Tunnelweg-Heistraat-Rukkerweg.

2. Wegkruis hoek Heistraat-Rukkerweg.

- Wij steken de Heistraat over en gaan de

Tunnelweg in richting Winselerhof. Na 200 meter slaan wij links de Vakschoolweg in en lopen wij door tot aan de:

3. Gedachteniskapel. (Gemeente Landgraaf)

Indien u vanaf dit punt niet door het bos naar het wegwkruis bij de Winselerhof wilt of kunt lopen (dit deel van de route is niet geschikt voor rollators, rolstoelen of kinderwagens) volgt hier een alternatief:

- U loopt terug naar het kruispunt, Tunnelweg-Heistraat, waar u net vandaan gekomen bent. 100 meter hiervoor steekt u de Tunnelweg over en loopt achter de huizen van de Tuinstraat naar de Staatsmijnstraat.
- Hier volgt u de bocht naar links en loopt door tot aan de vijfsprong, waar u aan de linkerkant de Kruiskapel vindt op de hoek Callistusstraat-Dr.Nolensstraat. Vervolg de route bij 5.

3

4

3. Gedachteniskapel Gemeente Landgraaf

De Gedachteniskapel was het lijkenhuisje van de staatsmijn Wilhelmina. Na de sluiting van de mijn in 1969 was het transformatorstation. Sinds 2002 is deze de Gedachteniskapel voor de omgekomen mijnwerkers. Op gedenkstenen staan de namen van alle verongelukte "Koempels".

4. Wegkruis bij Winselerhof Gemeente Landgraaf

Het huidige wegwkruis, uit 1982, is een vervanging van het wegwkruis dat hier voorheen stond. Zover bekend is het eigendom van de Winselerhof.

Vanaf de kapel lopen wij 50 meter terug en dan linksaf, rechts langs de voormalige mijningang richting manege.

- Voor het hek van de manege gaan wij links het wandelpad in. Pad langs manege blijven volgen.
- Bij splitsing nemen wij het linker pad (rechts is ruiterspad) langs bosrand. Bij het eind van dit pad rechts aanhouden en vervolgens bij y-splitsing

rechts naar beneden.

- Na 50 meter komen wij op een verhard pad (is fietspad) en hier gaan wij rechts. Na ca. 200 meter gaan wij links het pad langs de bank naar beneden.
- Na de bank houden wij het smalle rechter pad aan, steken asfaltweg over en vervolgen voetpad. Bij einde van dit korte pad staat links onder een boom (Es):

5

6

5. Calvarieberg Kapel hoek Callistusstraat-Dr.Nolensstraat

Deze kruiskapel werd door de Staatsmijn Wilhelmina aangeboden aan de bewoners van Terwinselen. De kapel is vervaardigd uit zandsteen, een afvalproduct van het ondergrondse mijnbedrijf. In de nis werd een beeldengroep van de kunstenaar Nic Duprez geplaatst. De kruiskapel werd op 4 december 1935 ingezegend. Nadat de beeldengroep werd gestolen, liet pastoor Vliegen begin jaren 80 een corpus in de grot plaatsen. Deze is weer vervangen door een beeldengroep (Calvarie) van Walter van Hoorn in juni 1996. Dit was een geschenk van Walter.

6. Kerkhof Terwinselen

Dit kerkhof is kort na de inzegening van de kerk in 1922 in gebruik genomen. In de urnenmuur staat een houten beeldengroep van de hand van oud-parochiaan Edmond Wessling. Hiernaast de graven van de pastoren Spierts en Vliegen. Het kruis in de nis is van Nic Duprez. Rechts hiervan twee grafstenen, van Walter van Hoorn uit zijn beginperiode.

4. Wegkruis bij Winselerhof (Gemeente Landgraaf)

- Van hier lopen wij terug langs de Winselerhof naar het eerder verlaten fietspad naar links. Wij komen bij de Tunnelweg, steken deze over naar de Oude Tunnelweg. Deze volgen wij tot de vijfsprong. Hier staat aan de linkerkant:

rechterkant van de Calvarieberg-kapel, de Dr.Nolensstraat, lopen wij richting kerk. Links naast de kerk gaan wij het kerkhof op.

6. Kerkhof Terwinselen.

- Nu lopen wij terug naar de voorkant van de kerk en vinden daar:

5. Calvariebergkapel hoek Callistusstraat- Dr.Nolensstraat.

- Via de straat aan de

7. Beeld "Het Gesprek "of" Twee Prelaten in gesprek"

- Wij lopen langs de kerk

7

8

7. Beeld: "Het Gesprek" of "Twee Prelaten in gesprek"

Vervaardigd door Pieter d'Hont. 1980. Brons. Beeldhouwer geboren in Hilversum 1917 en overleden in Utrecht 1997. Hij heeft tijdens zijn leven veel beelden vervaardigd; o.a. Anne Frank beeld en de Edison beeldjes. In de gemeente Kerkrade staan 4 kunstwerken van deze kunstenaar. De priester met hoed is de latere Paus Johannes de XXIII.

8. Kunstboom Botanische tuin

Deze bijzondere kunstboom is een fraai ontwerp van kunstsmid Chris Theunissen. Ontworpen bij gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de Botanische Tuin in 1999. In dat jaar heeft de kunstenaar hier ook een expositie gehad. De kleuren in de boom geven de veelkleurig-en veelvuldigheid van de Tuin aan. Best een bezoek waard!

de St. Hubertuslaan in en komen bij de Botanische tuin. Langs de straat bij de ingang vinden wij:

**8. Kunstboom
Botanische tuin.**

- Even verder lopend komen wij bij:

9. Wegkruis hoek Sint Hubertuslaan-Singelweg.

- Wij steken nu de Singelweg over en via de Sint. Hubertuslaan gaan wij verder tot op driehoekig

grasveld. Hier vinden wij:

10. Beeld “Kinderen”

- Wij lopen een 100 meter terug tot aan de kruising en en slaan linksaf de Singelweg in. Dan 2^e straat links, de Pastoor Spiertsstraat in en volgen deze tot aan de Kaalheidersteenweg en gaan hier rechts via de ventweg tot aan de rotonde bij de Schaesbergerstraat. Hier vinden wij links op de hoek:

**11. Kruisbeeld
Kaalheidersteenweg-
Schaesbergerstraat.**

9

10

9. Wegkruis hoek Sint Hubertuslaan-Singelweg

Dit kruis, ook met vliegerdak, is eveneens van Nic Duprez. Het werd ingezegend in 1931. Aan dit kruis was onder de corpus een piëta aan de schacht bevestigd. Uit angst voor vernieling of diefstal werd dit houtsnijwerk verplaatst naar het priesterkoor in de kerk van Terwinselen. In de zomer van 1985 werd de corpus vernield. De nieuwe, uit eikenhout vervaardigde corpus is van de hand van Bruno Scholl uit Terwinselen en in 1986 op het oude kruis bevestigd. In 2007 is een totaal nieuw kruis geplaatst, gemaakt door Theo Pelzer. Hierop is de corpus van Bruno Scholl geplaatst.

10. Beeld “Kinderen”

Vervaardigd door Eva Mendlik. 1981 Steen. Beeldhouwster te Amsterdam, geboren in Haarlem 1928. Opleiding Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam en verschillende buitenlandse instituten. Zij gebruikt voor haar beelden diverse materialen en mens en dier zijn haar onderwerpen.

- Steek nu de Schaesbergerstraat over, volg een aantal meters de Steenweg richting Heerlen, Ga via het schuin lopend tegelpad door het grasveld naar, de Maar. Loop links langs huisnummer 10 (het "Witte huis") het pad door. U komt nu in de Oude Maar. Hier vinden wij direct aan de linkerkant:
- Wij lopen linksaf een stukje verder de Oude Maar in. Bij een verbreding aan de rechterkant lopen wij links langs huisnummer 46 en komen aan de Doverau. Wij gaan hier rechtsaf en lopen naar de eerste dwarsstraat, de Caumerstraat.

12. Wegkruis Oude Maar, Onderspekholt.

11

12

11. Kruisbeeld Kaalheidersteenweg-Schaesbergerstraat

Het eerste kruis bij dit kruispunt werd omstreeks 1900 geplaatst. Het stond voor een woonhuis op de hoek Kaalheidersteenweg-Akerstraat. In de jaren '30 werd het kruis tegen de zijgevel aan de Akerstraat geplaatst, omdat het woonhuis tot café werd verbouwd. Bij de sloop van het café in 1984 werd het herplaatst op het vrijgekomen stuk grond. In de daarop volgende jaren is het kruisbeeld diverse malen vernield. Steeds kon het door medewerkers van de gemeente hersteld worden. Na de laatste vernieling was repareren niet meer mogelijk en plaatste de gemeente een kruis, afkomstig van een begraafplaats. In verband met aanleg rotonde kreeg het zijn huidige plek.

12. Wegkruis Oude Maar, Onderspekholt

In mei 1925 werd door de jongelingenvereniging "Onderspekholt" een gietijzeren kruis geplaatst boven aan een gemetselde trap van drie treden, omgeven door een muurtje. De trap voor het kruis was een ontmoetingsplaats voor de buurtbewoners. Na de nieuwbouw van de Maar, in 1977 werd het kruis herplaatst op de huidige locatie.

- Hier gaan wij rechts en lopen door tot aan de Schaesbergerstraat. Bij het links gelegen complex Smidshof gaan wij links de Schaesbergerstraat in en komen na ca. 100 m bij zorgcentrum Firenschat.

Links in de voortuin vinden wij:

13. Beeld “Vader en Zoon”

Links van de hoofdingang staat:

14. Beeld “Kijkend naar de horizon”

13. Beeld “Vader en Zoon”

Vervaardigd door Pieter d'Hont, 1983, Brons. Zie beschrijving kunstenaar bij beeld “Het Gesprek” (nr. 7)

14. Beeld “Kijkend naar de horizon”

Dit beeld is vervaardigd door de kunstenaar Jan Vermaat. Het is geplaatst in het jaar 2000, na de renovatie van Firenschat.

Oude Maar

Genoemd naar een waterpoel die vroeger ter plaatse was gelegen. Maar is een in Zuid-Limburg en het Rijnland veel voorkomende naam voor ondiepe waterpoelen binnen gehuchten en dorpen. Zij dienden voor het drenken van vee en als reservoir voor bluswater.

Met deze naam wordt de oorspronkelijke Maar, de oude buurtschap 'i gen Maar', aangeduid.

Rechts in de voortuin staat:

15. Beeld "Ploegende"

- Wij volgen het pad onder de treurwilg door langs Klein Winselen en vervolgen linksaf de route via de Schaesbergerstraat langs het gemeenschapshuis "Sjtaater Hoes" en steken bij het zebrapad over naar de Singelweg. Hier zien wij:

16. Wegkruis hoek Schaesbergerstraat-Singelweg - Mariastraat.

- Wij lopen nu verder naar links naar de parkeerplaats Oude Tunnelweg en komen hier bij een beeld op een zuil.

17. Beeld "Plastiek"

Hier beëindigen wij deze wandeling.

© 2013

15. Beeld "Ploegende"

Vervaardigd door Twan Lendfers 1972 Brons.

Geboren in 1946 in Heerlen. Docent aan het Mollerinstituut in Tilburg. Werkt abstraherend en stilerend.

16. Wegkruis hoek Schaesbergerstraat-Singelweg-Mariastraat.

Dit kruis werd in 1921 door apotheker Claessens uit Schaesberg geschonken aan de parochie Terwinselen. Het stond vroeger bij de voormalige jongensschool en werd bij de opening daarvan op 16 juni 1921, gewijd.

17

18

17. Beeld Plastiek.

Vervaardigd door Frans Gast. 1964 Brons.
Geboren in Maastricht 1927 en in 1986 overleden. Studeerde aan de Jan van Eyckacademie in Maastricht en later in Parijs. Was docent beeldhouwkunst in Maastricht en Tilburg.

18. Mijnwerkersmonument

Als herinnering geplaatst bij het Vredeshofje. De mijnlamp mag iedereen herinneren aan de geschiedenis van Terwinselen welke nauw verbonden is met de Staatsmijn Wilhelmina. De mijn die van 1903 tot 1969 heel wat kolen naar boven heeft gebracht.

1. STAATSMIJN WILHELMINA (1906-1969)

De eerste Staatsmijn, genaamd “Wilhelmina”, naar de op dat moment regerende Nederlandse koningin, werd begonnen in de concessie “Ernst”, later de concessie Wilhelmina genoemd, in het dorpje Terwinselen, bij Kerkrade. De Staatsmijn Wilhelmina produceerde voornamelijk huisbrandkolen, en bleef relatief klein. Productie begon in 1906.

In de jaren ‘60 werd de chemische productie meer en meer een hoofdactiviteit van de Staatsmijnen. Productie van chemicaliën voor agrarisch gebruik, plastics, en grondstoffen voor o.a. nylon en aanverwante materialen werden steeds meer de hoofdactiviteit waarop de Staatsmijnen dreef. In de jaren zeventig werd de naam gewijzigd van Nederlandse Staatsmijnen in DSM. DSM is nu nog steeds een chemieproducent, ook nu de mijnen al lang gesloten zijn

2. DE WINSELERHOF

De Winselerhof is een der oudste boerderijen in de omgeving van Kerkrade (Sinds de gemeentelijke herindeling per 1982 ligt de hoeve binnen de grenzen van de gemeente Landgraaf). De Winselerhof ligt in de uiterste zuidhoek van het Strijthagerdal. In zijn kelder en rondom zijn gebouwen ontspringt de Strijthagerbeek, die noord-oostwaarts uitmondt in de Worm (of Wurm). De beschutting van het dal, ontspringend water en vruchtbare grond maken het aannemelijk, dat op en nabij deze plek reeds in de prehistorie mensen hebben gewoond.

Dat is ook gebleken toen in de twintiger jaren bij spitwerk op de hoogte ten zuiden van de hof richting Terwinseler-kerk urnen gevonden werden. Even ten noorden van de Winselerhof zijn in 1922 bij opgravingen resten gevonden van een Romeinse villa. Dit landhuis lag op de hoogte aan de rand van het Strijthager dal, 150 meter van de nabijgelegen Overstehof vandaan, tussen de Romeinse heirbaan (heir = leger) van Keulen via Rimborg aan de Worm, Nieuwenhagen, Heerlen (Coriovallum) en Maastricht naar Tongeren en de andere heirbaan vanuit Aken via Heerlen en Maastricht naar Tudderren. In de stookplaats van de villa werd steenkool aangetroffen. Gebruiksvoorwerpen en andere vondsten werden een tijdlang bewaard in het toenmalige Vogelmuseum van Kasteel Oud Erenstein, enkele kilometers oostwaarts gelegen.

De villaresten zijn verdwenen onder de steenberg van de toenmalige Staatsmijn Wilhelmina, evenals het gros der landerijen van de Overstehof.

3. BOTANISCHE TUIN

Een Botanische Tuin is een plantentuin, ingericht voor studie en/of proefnemingen aan planten. Botanische Tuinen verzamelen zaden en publiceren die in een afgesproken vorm als Zadenlijst (Index Seminum) die naar Botanische Tuinen en instellingen in het binnen- en buitenland verzonden wordt. Het verzamelen, drogen, het beheren, het drukken van de zadenlijst en het verzenden ervan en van de aangevraagde zaden kost veel tijd en dus geld maar vormt de noodzakelijke basis van alle mogelijke kwalitatieve collecties die op Botanische Tuinen te bewonderen zijn.

www.kerkrade-west.nl

Bewonersplatform Kerkrade-West